

LATVIJAS VALSTS PREZIDENTS

Rīgā

2024. gada 20. februārī

Nr. 61

Saeimas Prezidijam

Brīvas un godīgas vēlēšanas ir mūsu sabiedrības vērtība un priekšrocība, ko nepieciešams ne vien saglabāt, bet arī stiprināt.

Demokrātiskā tiesiskā valstī nav pieļaujama nepatiesas informācijas izplatīšana priekšvēlēšanu aģitācijas materiālos, jo īpaši tādēļ, ka politisko organizāciju (partiju) komunikācija ar sabiedrību, tostarp politiskā aģitācija, daļēji tiek finansēta no valsts budžeta līdzekļiem.

Uzskatu, ka Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā iekļautais mērķis, kas noteic iespēju sabiedrībai saņemt vispusīgu informāciju, ir papildināms, atgādinot, ka šai informācijai ir jābūt arī patiesai. Ievērojot minēto, piedāvāju likumā atspoguļot demokrātiskas tiesiskas valsts principu, ka sabiedrībai ir tiesības ar aģitācijas materiāliem saņemt patiesu informāciju.

Mākslīgā intelekta tiesiskais regulējums starptautiski ir kļuvis par vienu no aktuālajiem dienas kārtības jautājumiem. Nacionālajā līmenī Latvija nedrīkst iedalīt, laikus neregulējot būtiskus jautājumus mākslīgā intelekta izmantošanas jomā.

Vēlētāju tiesības piedalīties godīgās un brīvās vēlēšanās nedrīkst apdraudēt ar mākslīgā intelekta sistēmu izmantošanu. Šādas mākslīgā intelekta

sistēmas citur pasaulē jau ir tikušas izmantotas vēlēšanu procesa ietekmēšanai un manipulācijai ar vēlētāju viedokļiem, kā arī dezinformācijas izplatīšanai.

Vēlētājam Latvijā ir tiesības zināt, kas no vēlētājiem pieejamās informācijas patiesībā ir priekšvēlēšanu aģitācijas materiāls. Tikpat būtiski panākt, ka priekšvēlēšanu aģitācija ir pietiekami caurspīdīga un vēlētājs tiktu pienācīgi informēts par gadījumiem, kad priekšvēlēšanu materiālu ir radījusi mākslīgā intelekta sistēma, vai mākslīgā intelekta sistēma citā veidā tiek izmantota priekšvēlēšanu aģitācijā. Tādējādi tiktu nodrošināts, ka jebkura mijiedarbība starp vēlētāju un politiskās aģitācijas veicēju notiktu, vēlētājam skaidri apzinoties, vai šī saskarsme notiek ar cilvēku vai mākslīgā intelekta sistēmu.

Tādēļ piedāvāju regulējumu, atbilstoši kuram priekšvēlēšanu aģitācijas autoram nepārprotami ir jādara zināms vēlētājiem, ka tiek izmantota mākslīgā intelekta sistēma neatkarīgi no priekšvēlēšanu aģitācijas formas. Tāpat saredzu nepieciešamību piešķirt Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam tiesības pieņemt lēmumu par aizliegumu veikt turpmāko priekšvēlēšanu aģitāciju, ja priekšvēlēšanu aģitācijas periodā vai priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu izvietošanas aizlieguma laikā tiek konstatēta nenorādīta mākslīgā intelekta sistēmu vai tajās radītu aģitācijas materiālu izmantošana priekšvēlēšanu aģitācijā.

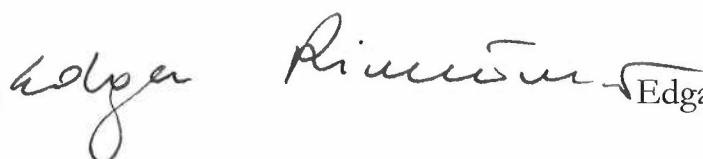
Ņemot vērā iepriekš minēto, saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 65. pantu pagodinot Jums nosūtīt izskatīšanai likumprojektu "Grozījumi Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā".

Pielikumā:

1. Likumprojekts uz 1 lp.
2. Likumprojekta anotācija uz 3 lp.

Cieņā

Valsts prezidents

 Edgars Rinkēvičs

Likumprojekts "Grozījumi Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā"

Izdarīt Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā (Latvijas Vēstnesis, 2012, 199. nr.; 2014, 75. nr.; 2016, 123. nr.; 2020, 118., 243. nr.; 2021, 121.B nr.; 2023, 128. nr.) šādus grozījumus:

1. Papildināt 2. pantu pēc vārda "vispusīgu" ar vārdiem "un patiesu".

2. Papildināt likumu ar 3.¹ pantu šādā redakcijā:

"3¹. pants. Mākslīgā intelekta sistēmu izmantošana priekšvēlēšanu aģitācijā

Ja priekšvēlēšanu aģitācija vai aģitācijas materiāls tiek radīts mākslīgā intelekta sistēmā vai mākslīgā intelekta sistēma jebkādā citā veidā tiek izmantota priekšvēlēšanu aģitācijā, tad tas skaidri un nepārprotami norādāms."

3. Papildināt likumu ar 3.² pantu šādā redakcijā:

"3². pants. Lēmums par aizliegumu veikt turpmāko priekšvēlēšanu aģitāciju ar mākslīgā intelekta sistēmu vai tajā radītu aģitācijas materiālu

(1) Ja priekšvēlēšanu aģitācijas periodā vai priekšvēlēšanu aģitācijas materiālu izvietojšanas aizlieguma laikā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs konstatē, ka neatbilstoši šā likuma 3.¹. pantā noteiktajam apmaksātā priekšvēlēšanu aģitācijā tiek izmantota mākslīgā intelekta sistēma vai tās radīti aģitācijas materiāli, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieks pieņem lēmumu par aizliegumu veikt turpmāko šajā pantā minēto priekšvēlēšanu aģitāciju.

(2) Informāciju par šā panta pirmajā daļā minētā lēmuma pieņemšanu, atcelšanu vai grozīšanu Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nekavējoties publicē savā mājaslapā internetā.

(3) Šā panta pirmajā daļā minēto lēmumu var pārsūdzēt Administratīvajā rajona tiesā. Pieteikuma iesniegšana tiesā neaptur šā lēmuma darbību. Tiesa minēto lietu izskata šā likuma 29. pantā minētajā kārtībā."

Likums stājas spēkā nākamajā dienā pēc tā izsludināšanas.

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs

Likumprojekta “Grozījumi Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā” anotācija

1. Kādēļ likums ir vajadzīgs

Brīvas un godīgas vēlēšanas ir iespējamās tikai tad, ja sabiedrība saņem vispusīgu informāciju par deputātu kandidātiem, deputātu kandidātu sarakstiem, politiskajām partijām un politisko partiju apvienībām. Ne mazāk svarīgs ir apstāklis, ka šai priekšvēlēšanu aģitācijai ir jāsaturs tikai un vienīgi patiesa informācija.

Demokrātiskā tiesiskā valstī nav pieļaujama nepatiesas informācijas izplatīšana priekšvēlēšanu aģitācijas materiālos. Minētais jo īpaši svarīgs ir tādēļ, ka politisko organizāciju (partiju) komunikācija ar sabiedrību, tostarp politiskā aģitācija, daļēji tiek finansēta no valsts budžeta līdzekļiem. Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteiktajā kārtībā.

Mūsdienu tehnoloģiju, tajā skaitā mākslīgā intelekta sistēmu, arvien plašāka izmantošana politiskajām organizācijām (partijām) paver nebijušas iespējas uzrunāt vēlētājus, tajā skaitā, tiešsaistes tērzētavās un mērķētos zvanos. Taču neatkarīgi no priekšvēlēšanu aģitācijas formas, tās saturam ir jāatbilst demokrātiskas tiesiskas valsts prasībām, lai neradītu šaubas par vēlēšanu godīgumu.

Ievērojot minēto, šobrīd Priekšvēlēšanu aģitācijas likumā iekļautais mērķis, kas noteic iespēju sabiedrībai saņemt vispusīgu informāciju, ir papildināms, uzsverot, ka šai informācijai ir jābūt arī patiesai.

Taču mūsdienu tehnoloģijas ne tikai paver iespējas aģitācijas materiālus izplatīt iepriekš neizmantotos vai reti izmantotos veidos, bet tos arī radīt mākslīgā intelekta sistēmās. Mākslīgā intelekta sistēmas veidota priekšvēlēšanu aģitācija ir priekšvēlēšanu aģitācija, kuras izgatavošanai izmantots mākslīga intelekta sistēmas veidots informācijas elements neatkarīgi no tā, vai tas ir ģenerēts vai manipulēts attēls, audio vai video saturs, kas ticami atgādina personas, priekšmetus, vietas vai citus subjektus vai notikumus un lietotājam maldinoši šķiet autentisks vai paties. Tāpat ar mākslīgā intelekta sistēmas izmantošanu aģitācijā saprotama audio, video, tērzēšanas vai cita veida nepastarpināta mākslīgā intelekta sistēmas mijiedarbība ar vēlētāju.

Par realitāti ir kļuvis tas, ka mākslīgā intelekta sistēmas var ietekmēt demokrātiju, tiesiskumu un cilvēka pamattiesības. Mākslīgā intelekta sistēmu izmantošana vēlēšanu ietekmēšanai līdz šim ir maz pētīts fenomēns pasaules mērogā, kam nav arī visaptveroša tiesiskā regulējuma. Tomēr nenoliedzami pierādījumi norāda uz šādu mākslīgā intelekta sistēmu nelabticīgu izmantošanu vairākās nesen notikušās vēlēšanās, piemēram, Slovēnijā, Argentīnā un Polijā.

Dažādi hibrīdie apdraudējumi, piemēram, dezinformācija, nu jau ietver arī mākslīgā intelekta sistēmas izmantošanu vēlēšanu prettiesiskai ietekmēšanai.

Mākslīgā intelekta regulējums arī starptautiski ir viens no aktuālajiem dienas kārtības jautājumiem. Piemēram, Eiropas Savienība strādā pie Mākslīgā intelekta akta, kas noteiks mākslīgā intelekta izmantošanu Eiropas Savienības teritorijā. Savukārt

Eiropas Padomes ietvaros top konvencija par mākslīgo intelektu, cilvēktiesībām, demokrātiju un likuma varu.

Vēlētāju tiesības piedalīties godīgās un brīvās vēlēšanās nedrīkst apdraudēt ar nekontrolētām mākslīgā intelekta sistēmām. Minētais tiešā veidā sasaucās ar Eiropas Savienības centieniem definēt vienu no mākslīgā intelekta izmantošanas pamatprincipiem – ka mākslīgais intelekts ir jāpārrauga cilvēkam.

Jau šobrīd normatīvie akti nepārprotami noteic, ka vēlētajam ir tiesības zināt, kas no vēlētājiem pieejamās informācijas patiesībā ir priekšvēlēšanu aģitācijas materiāls. Tādēļ būtiski panākt, ka priekšvēlēšanu aģitācija ir pietiekami caurspīdīga un vēlētajam netiek noklusēts, ka priekšvēlēšanu materiālu ir radījusi mākslīgā intelekta sistēma.

Vienlīdz būtiski, lai jebkura mijiedarbība starp vēlētāju un politiskās aģitācijas veicēju notiktu vēlētajam skaidri apzinoties, vai šī mijiedarbība notiek ar cilvēku vai mākslīgā intelekta sistēmu (piemēram, tērzēšana tiešsaistē, mērķēti zvani, video konferences, u.c.).

Mākslīgā intelekta sistēmas ir sasniegušas tādu attīstības līmeni, kas samērā viegli ļauj veikt grūti pamanāmu maldināšanu, ietekmēšanu, manipulēšanu un dezinformēšanu. Tādējādi šīs likumdošanas iniciatīvas mērķis ir stiprināt caurspīdīgumu priekšvēlēšanu aģitācijā, lai vēlētājs būtu informēts par mākslīgā intelekta sistēmu izmantošanu, jo īpaši tajos gadījumos, kad mākslīgā intelekta sistēmu radītā materiāla kvalitāte liedz tūlītēji atpazīt šādu sistēmu izmantošanu. Pēc būtības likuma mērķis ir panākt, ka mākslīgā intelekta veidota priekšvēlēšanu aģitācija ir izmantojama tikai ar labi redzamu marķējumu vai norādi par mākslīga intelekta izmantošanu.

Jāuzsver, ka šā likumprojekta mērķis nav aizliegt vai nepamatoti ierobežot mākslīgā intelekta sistēmu izmantošanu godīgā un atklātā priekšvēlēšanu aģitācijā. Tāpat šis likumprojekts neskar tiesiskos jautājumus par atbildību personām par apzināti nepatiesas informācijas, izdomājumu vai dziļviltojumu prettiesisku izplatīšanu. Gluži pretēji – ar likumu ir piedāvāts panākt tiesiski noteiktu situāciju, kurā vēlētājs var izdarīt brīvu izvēli vēlēšanās, skaidri zinot, ka aģitācijas materiāli ir radīti vai pati aģitēšana notiek, izmantojot mākslīgā intelekta sistēmu.

Vienlaikus likumprojekts paredz regulējumu gadījumiem, kad Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (Birojs) konstatē likumam neatbilstošu priekšvēlēšanu aģitāciju, kas notiek, pienācīgi nenorādot mākslīgā intelekta sistēmu izmantošanu. Situācijās, kad mākslīgā intelekta sistēma neatbilstoši likumam tiek izmantota priekšvēlēšanu aģitācijā, ir kritiski svarīgi, lai kompetentā institūcija ne tikai lemtu par šādas aģitācijas pārtraukšanu, bet arī informētu sabiedrību par šādiem gadījumiem. Šādas pilnvaras Birojam jau piešķirtas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 9.¹ panta 6. punktā, kas noteic, ka pirms Saeimas, Eiropas Parlamenta un pašvaldību vēlēšanām, Birojs, kontrolējot priekšvēlēšanu aģitācijas ierobežojumu izpildi, informē sabiedrību par atklātajiem priekšvēlēšanu aģitācijas noteikumu pārkāpumiem, kā arī par veiktajiem pasākumiem to novēršanai. Tādēļ šajā likumā šīs Biroja pilnvaras netiek dublētas.

Tādējādi ar šo likumprojektu tiek pilnveidota pastāvošā un likumā noteiktā priekšvēlēšanu aģitācijas kārtība, par kuras pārkāpšanu ir paredzēta noteikta atbildība.

2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību

Likumprojektam būs pozitīva ietekme uz sabiedrību un demokrātijas attīstību kopumā. Tiks stiprināta godīgu vēlēšanu norise.

3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Likumprojekts šo jomu neskar.

4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu

Likumprojekts atbilst Latvijas Republikas tiesību sistēmai un Latvijas Republikas Satversmei.

5. Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts

Likumprojekts atbilst Latvijas starptautiskajām saistībām.

6. Kādas konsultācijas notikušas, sagatavojot likumprojektu

Ir notikušas konsultācijas ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, Valsts kanceleju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un citiem gan Latvijas, gan ārvalstu ekspertiem.

7. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde

Jaunu valsts pārvaldes iestāžu izveidošana nav paredzēta. Likuma izpildi atbilstoši savai kompetencei nodrošinās jau pastāvošās institūcijas.

Valsts prezidents

Edgars Rinkēvičs